Riksdagens framtidsutskott

SAMARBETE OCH FRAMTID

Gunvor Kronman, VD Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland

De snabba förändringarna i världen har ökat intresset för nordiskt samarbete. Det gäller Norden i allmänhet och samarbete mellan Finland och Sverige i synnerhet. Det här ställer krav på våra länder, att hitta områden och former för utvidgat samarbete. Det ställer också krav på våra språkkunskaper.

Försvars- och utrikespolitik

De snabba förändringarna globalt och i vår geografiska närhet är kännetecknande för vår tid och kan snabbt aktualisera samarbeten på sådana politiska områden som inte tidigare funnits på den nordiska agendan. Ett exempel är det allt mer omfattande bilaterala svensk-finländska och nordiska förvarssamarbetet, både det operativa och politiska, som kom på den nordiska agendan för bara drygt tio år sedan.

Krisen inom EU har redan lett till närmare nordiskt samarbete och kommer att göra det ytterligare när omfattningen av t.ex. Brexits konsekvenser uppdagas. Ett djupare samarbete inom utrikespolitiken mellan Sverige och Finland har också inletts.

Språkkunskapernas betydelse

Frågan om det nordiska samarbetet hänger ihop med kunskaperna i svenska i Finland. Goda språkkunskaper stärker Finlands band till Norden och ökar möjligheterna till inflytande i nordiska miljöer. Svenskan öppnar ett fönster till Norden för varje finländare, Hanaholmen jobbar för att ge finländarna maximal frihet att verka i Norden.

Inom ramen för Nätverket Svenska nu erbjuder Hanaholmen levande möten med Sverige och den svenska kulturen i skolans värld genom kulturupplevelser i språkinlärningen, via pedagogiken och med hjälp av läroämnesöverskridande undervisning. Rap-, choklad- eller serieteckningsworkshops ledda av färgstarka personligheter låter unga förstå att svenska språket är häftigt och motiverar dem att lära sig mera. Svensklärarna uppfattar att Svenska nu:s program stöder deras undervisning. Svenska nu engagerar sig också i frågor som har att göra med språkkunskapernas betydelse i samhället.

Arktisk potential

Ur utredningen ”A Strategic Vision for the North. Finland´s prospects for economic growth in the Arctic region” framgår vilka oerhörda möjligheter det öppnar sig för finländska företag i den arktiska regionen. Offertförfrågningarna i Sveriges och Norges nordliga regioner kan uppgå till en miljard euro per månad. Det har emellertid visat sig att bristande svenskkunskaper utgör en flaskhals för de finländska företagen att ta sig in på marknaden. För att de finländska företagen ska kunna tävla om offerterna i Nordnorge och norra Sverige måste de klara av att lämna in offerter

och dokumentation på svenska. Ska man sälja en tjänst eller vara måste man göra det på köparens språk.

Handeln mellan Finland och det övriga Norden
Tillsammans är de nordiska ländernas BNP på Kanadas nivå och länderna har betydande naturresurser och en stor potential att utveckla handeln. Den nordiska identiteten och samhällsmodellen förenar. De norska investeringarna i Finland (1 Mrd€) är emellertid blygsamma i förhållande till de svenska investeringarna i Finland (37 Mrd€). Exporten från Finland till Norge är 1,5 miljarder euro, medan exporten till Sverige uppgår till 7 miljarder euro. Avgörande för att utveckla handeln med norrmännen är att etablera bestående personliga relationer.

Norsk-finska handelsföreningen har uppskattat att Finlands ekonomiska ställning kunde stärkas med omkring 10 miljarder euro årligen om Finland drog nytta av möjligheterna i Norden. Med tanke på exporten vore det helt realistiskt att fördubbla den finska exporten till Norge och locka norska investeringar i den finländska produktionen. Ett led i en starkare nordisk profilering är att stärka kunskaperna i svenska. Detta är en nationell angelägenhet – det ligger i majoritetsbefolkningens eget intresse att kunskaperna i svenska blir bättre.

Forsknings- och vetenskapssamarbete
Forskningssamarbetet kan utökas, och vi behöver utreda möjligheterna till en ökad samnordisk forskningsfinansiering. Ett annat utvecklingsområde är samnordiska studie- och forskningsprogram som bättre skulle motsvara mångvetenskapliga utmaningar, bl.a. kring hållbar utveckling och global förändring och därtill global förändring ur ett nordiskt perspektiv.

Det bilaterala skogsforskningsprogrammet Tandem Forest Values, Sveriges gåva till det 100-åriga Finland, kunde göras långsiktigare och utvidgas att bli samnordiskt om man tillför annan forskningsfinansiering och ett studieprogram.

Ett särskilt intressant område är de mångvetenskapliga studenttävlingar som bl.a. Hanaholmen har utvecklat under 2000-talet. Tävlingarna har flera gynnsamma effekter. Här föds innovativa lösningar på olika samhälleliga utmaningar bland de aktörer som i framtiden kommer att möta en föränderlig verklighet. Tävlingen i hållbar stadsplanering (NCC) kunde genomföras mer långsiktigt och med nordisk prägel om man förankrar forskningsfinansiering och andra studieprogram vid projektet.

Samnordiska mångvetenskapliga säkerhetspolitiska forskningssatsningar kunde bidra till det försvars- och det utrikespolitiska beslutsfattandet.

Kulturfonden för Sverige och Finland och Hanaholmen har även arrangerat ett seminarium kring organdonationer. Detta seminarium arrangerades i samarbete med Social- och hälsovårdsministerierna i Finland och Sverige samt norska Stiftelsen Organdonasjon och danska Dansk Center for Organdonation. Initiativet till detta seminarium kom från svenska organisationen MOD – Mer organdonation. I detta första nordiska seminarium på Hanaholmen samlades politiker, experter från hälsovård, förvaltning och icke-statliga organisationer riktade till organdonation för att diskutera och dela lokal expertis kring temat samt främja organdonation i de nordiska länderna.

Kulturen och politiken
Tyngdpunkten i det svensk-finländska samarbetet inom kultur och konst är att skapa nya nätverk. Kultursamarbetets dubbla uppgift är dels att synliggöra samhälleliga trender och strömningar, dels att bidra till ny, intressant konst till inspiration för samhällets alla funktioner.

Arbetet med att öka och sprida bildkonst över gränserna har redan börjar bära frukt genom ökade möjligheter för finländska konstnärer till arbete och utställningar i Sverige. På teaterfältet främjas samarbetet genom turnéverksamhet och nätverksträffar för institutionella och fria teatrar. När det gäller de statliga insatserna för att bidra till ökad läsning bland barn och unga i Sverige och Finland bör man öka samarbetet och utbyta best practices. Och sist men inte minst upprätta och upprätthålla det kulturpolitiska samtalet mellan Sverige och Finland.

De nordiska fonderna
Hanaholmen administrerar fyra nordiska fonder, varav den största är Kulturfonden för Sverige och Finland. De tre andra fonderna är Kulturfonden för Finland och Danmark, Kulturfonden för Finland och Norge samt Kulturfonden Island-Finland.

Kulturfonden för Sverige och Finland är Hanaholmens huvudman, det vill säga har det yttersta ansvaret för Hanaholmens verksamhet. Fondens uppgift är att främja de samhälleliga och kulturella förbindelserna mellan Sverige och Finland och stimulera till ökat samarbete mellan länderna. För att förverkliga sin uppgift delar fonden ut aktivitetsbidrag och vistelsestipendier. Dessutom driver fonden egna projekt som nätverket Svenska nu, Tandem Leadership, Addeto, Globsol och HanaAcademy i samarbete med Hanaholmen och andra aktörer. Fonden bedriver också annan verksamhet som till exempel lärarfortbildningar. Dessutom är fonden en av stiftarna av Finlandsinstitutet i Stockholm och är representerat i institutets styrelse. Fondstyrelsen utses av Finlands och Sveriges regeringar med tre representanter från varje land. Ledamöterna väljs för tre år med roterande ordförandeskap och för varje ledamot utses även en personlig suppleant. Under 2018 är Jan-Erik Enestam (Finland) vice ordförande och Chris Heister (Sverige) ordförande.

Kulturfonden för Finland och Danmark arbetar för att ytterligare förbättra kontakterna och kulturutbytet mellan Finland och Danmark. Målet är en ökad ömsesidig kännedom om respektive länder. Fonden beviljar bidrag och stipendier till enskilda personer, organisationer och föreningar för olika samhälls- och kulturprojekt. Fonden utövar också egen verksamhet, ofta i samarbete med Hanaholmen. Fondens styrelse består av åtta ledamöter samt deras personliga suppleanter. Undervisnings- och kulturministeriet i Finland utser de finländska styrelserepresentanterna.

Kulturfonden för Finland och Norge beviljar bidrag och stipendier till enskilda personer, organisationer och föreningar för olika samhälls- och kulturprojekt. Målet är att stimulera samarbetet och öka förståelsen för respektive länder. Förutom de projekt som arrangeras i samarbete med Hanaholmen driver fonden även egna initiativ. Styrelsen består av sex ledamöter (tre från vartdera landet) samt deras personliga suppleanter. Undervisnings- och kulturministeriet i Finland utser de finländska styrelseledamöterna. Fonden är också huvudman för det Finsk-norska

kulturinstitutet i Oslo. Fonden utser institutets styrelse och stöder dess verksamhet genom projektbidrag.

Kulturfonden Island-Finland stimulerar genom sin verksamhet kontakterna och kulturutbytet mellan Finland och Island. Fonden beviljar bidrag och stipendier till enskilda personer, organisationer och föreningar. Dessutom arrangerar fonden en del finskisländska evenemang. Styrelsen består av fyra ledamöter (två från vartdera landet) och två suppleanter.

Intresset för de nordiska kulturfonderna som Hanaholmen administrerar i Finland (Kulturfonden för Sverige och Finland, Kulturfonden för Finland och Danmark, Kulturfonden för Finland och Norge samt Kulturfonden Island-Finland) är stort från år till år. De ämnena som ansökningarna tangerar följer aktuella trender. Ett aktuellt tema i år har varit t.ex. elektronisk musik och andra subkulturer. Även evenemang som berör medborgarsamhällets aktiviteter lyfts starkt fram. Ansökningarna till dessa fonder kommer från olika regioner och språkgrupper i Finland och representerar såväl organisationer, föreningar, arbetsgrupper som privata personer.

Nordens framtid

Dynamiken mellan olika nordiska regioner och stater i förhållande till Norden som en helhet – t.ex. vad är s.k. mellaneuropeisk nordiskhet (t.ex. Danmark och Skåne) och vad är arktisk nordiskhet samt hur förstår vi och utvecklar vi dynamiken mellan de här regionerna. Vilken är potentialen i att betrakta östersjöregionen som ett utvidgat Norden? Hur förhåller sig de här regionerna och Norden som helhet till Europa och resten av världen.

Demografin är en av utmaningarna i dagens Norden. Nativitetsutvecklingen är negativ i Finland och antalet invånare ökar tack vare invandring. I Sverige och Danmark ökar nativiteten och 40 % av alla barn som föds i Norden föds i Sverige. Att finna lösningar på de demografiska utmaningarna är ett uppdrag som engagerar alla samhällsområden.

Som en följd av många och svåra pågående konflikter har många flyktingar sökt sig till våra länder. För några år sedan sökte fler personer än någonsin skydd och många asylsökande väntar fortfarande på svar på sina asylansökningar. Vi ställdes inför utmaningar så som hur vi skapar meningsfull väntetid för asylsökande och hur en bra integrationsprocess kan se ut. Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden är en utmaning att lösa nu och många år framöver.

En av de mest angelägna frågorna i Norden på barnrättsområdet är de ensamkommande flyktingbarnen. Inledningsvis gällde det att dela med erfarenheter om flyktingbarnens trygga ankomst och mottagande, senare frågor kring barnens intressebevakning och rättssäkerhet**.** Utmaningar och behovet att utveckla arbetsprocesser är fortsatt stort, även om flyktingströmmen bedarrat.

Strukturella aspekter gör att Norden fortfarande inte år 2018 inte är jämställt, trots en tydlig förändringsvåg och lång historia av kvinnokamp. För att jämställdhet mellan alla kvinnor och män skall kunna integreras i alla aspekter av beslutsfattande och maktfördelning är det relevant att känna till alla de kryssande strukturer som leder till att kvinnor och flickor idag inte har samma möjligheter som pojkar och män. Vi kan i en nordisk kontext lyfta några av dessa röster, få dem ut, och skapa en helhet av aspekter att inkorporera i vidare jämställdhetspolitiskt arbete.

Norden och samverkan mellan länder, regioner och samhällssektorer i Norden verkar få en ökad betydelse. I en samtid där osäkerheten och förändringstakten ökar ser vi stora möjligheter i starkare band mellan de nordiska syskonen. Hanaholmens roll i sammanhanget är att bidra med expertis, erfarenhet och funktionsdugliga nätverk.